

Lähiliikuntapaikkojen kuntakohtainen kartoitus ja kehittämissuunnitelma

- Koulupäivän liikunnallistaminen –seminaari 20.9. 2013, Lappeenranta

vzlo

Mikä on lähiliikuntapaikka..?

Esimerkkinä Masalan lähiliikuntapaikka, Kirkkonummi (avattu 21.8.2013)

Miksi lähiliikuntapaikkoja...

- **Riittämätön (päivittäinen) liikunta-aktiivisuus merkittävä yhteiskunnallinen ongelma koko väestötasolla**
- **Päivittäinen liikunta-aktiivisuus edellyttää helposti saavutettavia, omaehtoisesti käytettäviä ja liikkumaan innostavia lähiliikuntapaikkoja / -ympäristöjä**
 - **Kohde/hanketasoisesti useita todettuja hyötyjä..**
 - Enemmän liikettä (tai ainakin mahdollisuuksia liikkumiseen ja liikuttamiseen!)
 - Viihtyisämpää elinympäristöä
 - Paikallista yhteisöllisyyttä
 - Lähiliikuntapaikoiksi kunnostetuille koulupihoilla mm. vähemmän kiusaamista ja häiriökäyttäytymistä
 - ...

Miksi lähiliikuntapaikkoja...

monella tavalla, se ei ole pelkäämistään fyysistä jaksamista ja punnertamista.

Puolet minimistä

Tutkimusten mukaan alakouluikäisten lasten pitäisi liikkua vähintään kaksi tuntia päivässä. Normaalikoulun liikunnanopettaja Paavo Sivonen toteaa, että jos välitunnit käytetään oikeasti liikkumiseen, koossa on jo puolet päivän minimiannoksesta.

– Lapset ovat nykyään välitunneilla erittäin aktiivisia. Ennen hankittiin taitoja pihalla touhuamalla, mutta nyt tarvitaan myös ympäristön tukea ja ohjausta, Sivonen sanoo.

Paavo Sivonen muistuttaa, että lapsilla voi olla jo kouluun tullessaan hyvin erilaiset liikuntatottumukset.

– Erot ovat revenneet, eikä se ole mistään geeneistä kiinni.

– Ne, jotka ovat tottuneet liikkumaan, löytävät kyllä peliseuraa. Siellä vahvimmat jyräävät, ja heikoimmat eivät uskalla osallistua mihinkään. Lapset ovat kuitenkin erilaisia persoonia, ja heillä on erilaisia tarpeita myös liikunnan suhteen. Nyt on paljon erilaisia porukoita, ja se on iso ero vanhaan.

Se, miten hyvin lapset ovat ot-

”Lapset ovat erilaisia persoonia, ja heillä on erilaisia tarpeita myös liikunnan suhteen.”

Liikunnanopettaja Paavo Sivonen

taneet pihan omakseen, on jopa yllättänyt kokeneen liikunnanopettajan.

– Ajattelin, että ensiviehätyksen jälkeen käyttö hiipuisi, mutta se on vaan jatkunut ja jatkunut. Ja kun lapset kasvavat, he

löytävät uusia asioita ja menevät eri paikkoihin.

Kiusaaminen väheni

Nuoren Suomen kyselyssä neljä viidestä koulusta oli sitä mieltä, että lisääntyneiden liikuntamahdollisuuksien myötä myös kiusaaminen väheni selvästi.

Tämä on havaittu Joensuu-

sakin.

– Kiusaaminen on vähentynyt varmaan 90 prosenttia. Ero entiseen on kuin yöllä ja päivällä, Sivonen vahvistaa.

Sama asia on huomattu myös Nepenmäellä, jossa alakoulun pihasta tehtiin lähiliikuntapaikka vuosi sitten.

– Ahtaus lietsoo apatiaa. Kiusaamista on nyt selkeästi vähem-

män, rehtori Jyrki Huusko sanoo.

Yläkoulussa hyydytään

Alakouluissa piharemonteilla on saatu viimeisetkin kädet pois taskuista, mutta yläkouluikäisillä siihen ei enää riitä pelkkä piha.

– Kuudella luokalla pojat pelaavat hulluna futista ja touhuavat kaikenlaista, mutta seiskalla se loppuu. Ollaan isoja ja kovia eikä enää ole pakko mennä ulos. Luulen, että moni haluaisi jatkaa pihaleikkejä, mutta kuttuuri on niin erilainen, liikunnanopettaja Paavo Sivonen muuttii.

– Onneksi siemen on kylvetty jo alakoulussa.

Lähiliikuntapaikka Kaikkien käytössä

→ Lähiliikuntapaikoilla tarkoitetaan kaikkien vapaaseen käyttöön tarkoitettuja liikuntapaikkoja, jotka sijaitsevat asuinalueiden keskeisillä paikoilla.

→ Hyvä liikuntapaikka on monikäyttöinen, ympärivuotinen, turvallinen, viihtyisä ja

palvelee kaikenikäisiä käyttäjiä.

→ Koulupihat ovat suosittuja lähiliikuntapaikkakohteita erityisesti korkean käyttöasteensa ansioista. Kouluilla on jo olemassa olevaa liikunta- ja leikkipaikkavarustusta sen lisäksi, josta on mahdollista saada lisää pallopelialueita, joten mo-

nipuolisen lähiliikuntapaikan toteuttaminen ei edellytä täydellistä uudisrakentamista.

→ Lähiliikuntapaikkahankkeille on pyritty myöntämään muuta liikuntapaikkarakentamista korkeampaa valtionavustussuoraa.

Lähde: Nuori Suomi

1+S 18.8.2011

Hevosenenkäpuisto on superkiva

OLIN äitini ja veljeni kanssa puistossa. Se oli erilainen puisto kuin muut. Puiston nimi oli Hevosenenkäpuisto ja se oli Lauttasaarssa. Puisto oli superkiva. Siellä oli volttikoneita, kenttiä, rullaluistelu- ja pyöräilyrata ja kaikkea muuta kiva. Helsingin kaupunki oli tehnyt sen.

Eikö myös Espoon kaupunki voisi tehdä sellaista yhtä hauskaa Nuori Suomi -puistoa? Olisi myös hyvä, jos se tehtäisiin Leppävaaraan tai Mankkaalle. Siellä kävisi kyllä monta perhettä ja lasta. Se olisi takuulla suosittu puisto.

Linda Joensuu
11 vuotta
Espoo

Lähiliikuntapaikkarakentaminen - yleistä

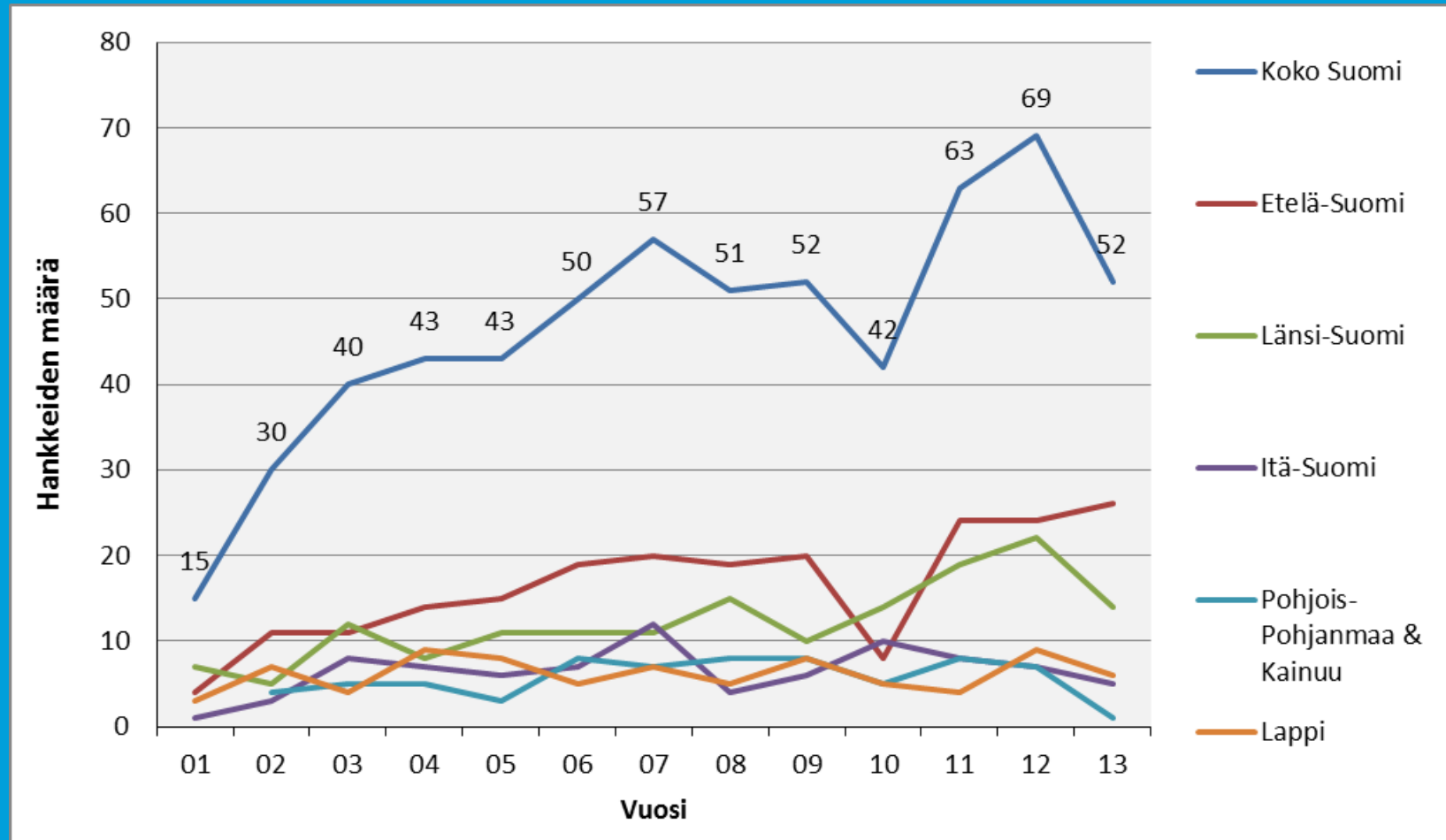
- Lähiliikuntapaikat opetus- ja kulttuuriministeriön ministeriön strategia-asiakirjoihin 1990-luvun lopulla
- Mallia toimintamallille Norjasta – ”Närmiljøanlegg”
- Määritelty väljästi:

”Lasten ja nuorten liikuntaan sekä yleiseen kunto- ja terveysliikuntaan tarkoitettuja liikuntapaikkoja, jotka sijaitsevat asuinalueella tai niiden välittömässä läheisyydessä”

- Lisämääreitä: Monikäyttöisyys, vapaa käytettävyys, laajat käyttäjäryhmät, ympärivuotisuus, maksuttomuus, rakentamis- ja käyttökustannusten edullisuus yms.
- Valtion liikuntapaikkarakentamisen painopistealueena vuodesta 2000 saakka

Lähiliikuntapaikkarakentaminen – valtionavustuksilla tuettujen hankkeiden määrät

Lähiliikuntapaikkarakentaminen – huomioita valtionavustusten käytöstä

- Kuntien välillä isoja eroja avustusten hyödyntämisessä. Aktiivisimmat kunnat tehneet valtionavustusten vauhdittamana jo yli 10 hanketta ja edelleen noin 100 kuntaa, jossa ei tehtynä yhtään.
- *Hankemäärässä kärkiviisikko: Rovaniemi (12), Lohja (11), Oulu (11), Kuopio (10) ja Kerava (10)*
- Yleisin hanketyyppi selvästi koulupihojen kunnostaminen alueelliseksi lähiliikuntapaikaksi
- Hankkeissa pääpaino laajemmissa kokonaisuuksissa – mm. kustannuksiltaan alle 50 000€ hankkeita hyvin pieni osa (vrt. valtionavustuksen alaraja 20 000€)

Lähiliikuntapaikkarakentaminen – huomioita hankkeiden toiminnallisista sisällöistä

- Erilaiset monitoimiareenat & pienpallopelialueet useimmiten lähiliikuntapaikan ”sydämenä” (Palloliiton ”Ministadion” & ”Ässä –kenttä” konseptit olleet myös asiassa vahvana vauhdittajana!)
- Erilainen liikunnallinen leikkipaikkavälineistö ollut myös keskeinen osa lähiliikuntapaikkojen varustusta (liikunta/motoriikkaratat, ryhmäkeinut..)
- Viime vuosina erilaiset aikuiskäyttäjille ja ikääntyneille suunnatut ulkokuntolaitteet tulleet vahvasti mukaan
- Myös uudet nuorten liikuntalajit saaneet lähiliikuntapaikkojen kautta useissa kunnissa parempaa jalan sijaa – mm. skeittailu, rullaluistelu ja uusimpana vahvassa nousussa oleva parkour

Lähiliikuntapaikkojen kuntakohtainen kartoitus ja kehittämissuunnitelma

Kokemukset & tehdyt selvitykset osoittavat seuraavia ”menestystekijöitä” onnistuneiden kuntatasoisten prosessien taustalta..

1. Poikkihallinnollinen yhteistyö kunnan sisällä

- Joustavat ratkaisut paikkojen sijoitteluun, suunnitteluun, rahoitukseen, rakentamiseen ja kunnossapitoon

2. Tahtotila ja sitoutuminen kuntajohdossa ja keskeisillä virkamiehillä

- Esim. asian vieminen tarvittaviin strategia-asiakirjoihin, päätösvaltaisten kuntatasoisten työryhmien perustaminen

3. Suunnitelmallisuus prosessin eteenpäin viemisessä

- Nykytila-analyysi pohjana, tarkoituksenmukainen kohdesijoittelu, toteutuksen pitkäjänteinen aikataulutus, erilaisten rahoitusmahdollisuuksien tehokas hyödyntäminen yms.

Lähiliikuntapaikkojen kuntakohtainen kartoitus ja kehittämissuunnitelma – Valon toimintamalli

- Valtakunnallisten toimialajärjestöjen yhdistymisen myötä Nuoren Suomen kehittämä lähiliikuntapaikkakartoituksiin liittyvä toimintamalli siirtynyt Valon palveluvalikkoon.
- Toimintamallia toteutettu seuraavissa kaupungeissa: Joensuu, Parainen, Mänttä-Vilppula, Järvenpää ja Jyväskylä. Paraikaa prosessit käynnissä Salossa ja Helsingissä (Kaarelan alue).
- Toimintamallin lähtökohtia
 - Pyritään auttamaan kuntia em. ”menestystekijöiden” luomisessa
 - Tavoitteena aikaansaada nykytila-analyysiin pohjaava pitkäjänteinen näky kunnan lähiliikuntapaikkaverkostosta ja sen kehittämisestä
 - Prosessissa Valon kautta mukana myös paikallisista intresseistä ulkopuolinen asiantuntija näkökulma

Lähiliikuntapaikkojen kuntakohtainen kartoitus ja kehittämissuunnitelma – Valon toimintamalli

Toimintamallin hyödyt tilaajalle..

- Tuottaa selkänöjan yksittäisten hankkeiden eteenpäinviemiselle
- Toteutusprosessi kokoaa & sitouttaa kunnan keskeiset toimijat
- Vähentää ”kyläpolitikointia” yksittäisissä hankkeissa
- Edesauttaa rahoituksellista allokointia kunnassa (sekä valtionapuviranomaisilla)
- Toteutusprosessi ”konseptoitu”
 - Tilaajalle selkeä
 - Useissa kunnissa jo käytetty eli tulosten tarkasteluun löytyy viiteaineistoa

Lähiliikuntapaikkojen kuntakohtainen kartoitus ja kehittämissuunnitelma – Case Jyväskylä

Prosessin päävaiheet:

1. Lähiliikuntaolosuhteiden nykytilan kartoitus sähköisillä kyselyillä

- Arvioitavina kohteina nykyiset lähiliikuntapaikat, kunnalliset päiväkotit ja koulupihat sekä muut tilaajan määrittelemät kohteet
- Kyselyissä vastaajina paikallistason toimijat: opettajat, varhaiskasvattajat ja muut vastuuhenkilöt

2. Toimijaverkoston 1. työseminaari

- Mukana vastuullisten hallintokuntien keskeiset toimijat
- Nykytilakartoituksen tulosten verifiointi sekä kartoitettujen kohteiden arviointi lähiliikuntapaikkanäkökulmasta

3. Toimijaverkoston 2. työseminaari

- Mukana vastuullisten hallintokuntien keskeiset toimijat
- Nuori Suomi palvelut oy:n tekemien kehittämissuositusten läpikäynti & tilaajan näkemysten ja muutostoiveiden kuuleminen

4. Loppuraportti lähiliikuntaolosuhteiden nykytilasta ja kehittämissuunnitelmasta

- Yhteenveto kartoitusvaiheen tuloksista sekä prosessissa aikaan saaduista kehittämissuunnitelmista

Lähiliikuntapaikkojen kuntakohtainen kartoitus ja kehittämissuunnitelma – Case Jyväskylä

Yhteystiedot

1. Vastaajan tiedot

Vastaajan etunimi
Vastaajan sukunimi
Vastaajan työtehtävä
Vastaajan sähköposti
Vastaajan puhelinnumero

Kohdetiedot

2. Kohdetyyppi
Valitse kohde tästä

3. Kohteen nimi (päiväkodin / koulun nimi, puiston nimi tms.)

4. Kohteen katunumero

5. Lasten / oppilaiden määrä kohteessa (koskee vain päiväkotia ja kouluja)

Kohteen kehittäminen

13. Tärkeimmät toiveet kohteen kehittämiseksi. Mikäli edellä tehdyssä arvioissanne nostitte esiin ongelmia tai puutteita kohteeseen liittyen, niin esittäkää seuraavassa kolme tärkeintä kehittämistoivettanne (mitä konkreettisempia, sen parempi!)

1. kehittämistoive
2. kehittämistoive
3. kehittämistoive

14. Kohteen soveltuvuus alueelliseksi lähiliikuntapaikaksi (lähiliikuntapaikan määritelmä löytyy vastaamisohjeista). Valittua näkemyksenne mukaan sopivin ao. vastausvaihtoehdoista.

☐ Kohde ei sovellu alueelliseksi lähiliikuntapaikaksi. On riittävää, että se palvelee nykyisessä käyttötarkoituksessaan.
☐ Kohde soveltuu alueelliseksi lähiliikuntapaikaksi ja sen kehittäminen tästä näkökulmasta tulisi ottaa pohdittavaksi.
☐ Kohde toimii jo nykyisin virallisena alueellisenä lähiliikuntapaikkana.

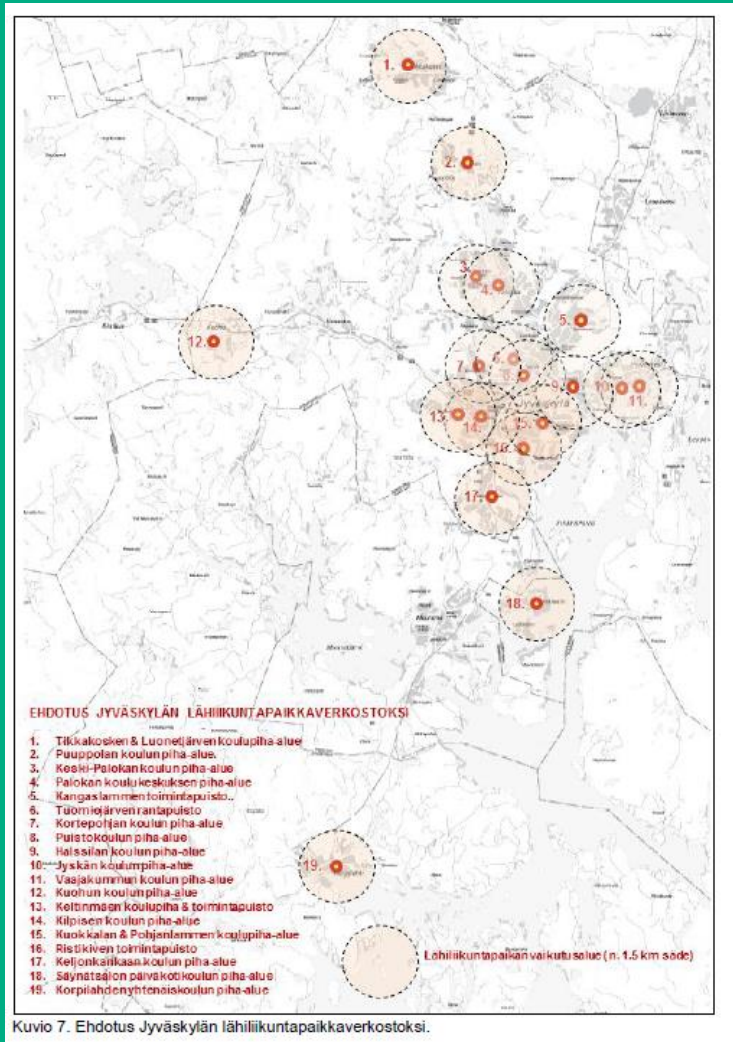
15. Mikäli vastasitte edelliseen kysymykseen, että "kohde ei sovellu lähiliikuntapaikaksi", perustelkaa näkemyksenne. Voitte valita alla olevista vaihtoehdoista useampia.

☐ Kohteen yhdyskuntarakenteellinen sijainti on huono lähiliikuntapaikkana.
☐ Kohteen yleiset puitteet (tilan riittävyys yms) eivät mahdollista kohteen kehittämistä lähiliikuntapaikaksi.
☐ Kohde on ikävällinen yms. takia ongelmallinen lähiliikuntapaikaksi.
☐ Jokin muu syy: mikä?

Nykytilan kartoitus sähköisillä kyselyillä

- Sähköinen kysely tehty mahdollisimman tiiviiksi ja käyttäjälähtöiseksi – > vastaaminen ei edellytä erityisasiantuntemusta liikuntaolosuhteisiin liittyen
- Keskeiset osa-alueet kyselyssä
 - Kohdekohtaisesti olemassa olevien paikkojen ja välineiden kartoitus
 - Nykytilan arviointi kohteessa kuuden osa-alueen osalta
 - Kohteeseen liittyvät keskeiset kehittämistoiveet
- Jokaisesta arvioidusta kohteesta tehdään oma kohdekortti, jotka mukana loppuraportin liitteinä

Lähiliikuntapaikkojen kuntakohtainen kartoitus ja kehittämissuunnitelma – Case Jyväskylä

Kuvio 7. Ehdotus Jyväskylän lähiliikuntapaikkaverkostoksi.

Kehittämisehdotukset..

1. Vaikutusalueisiin pohjautuva tarkastelutapa kohdesijoitteluihin (19 Ilp kohdetta)
2. Kehittämiskohteiden jaottelu eritasoisiiin hanketyyppeihin (Valtionavustusta hakevat isommat hankkeet & pienemmät kohteet)
3. Ehdotukset hankkeiden priorisointiin, aikataulutuksiin ja rahoitukseen (ohjelma vuoteen 2020)

[illegible]

1. Suunnitteluammattilasten hyödyntäminen
2. Käyttäjien kuuleminen ja osallistaminen !!

Lähiliikuntapaikkojen kuntakohtainen kartoitus ja kehittämissuunnitelma

Lisätietoja lähiliikuntapaikoista:
www.lahiliikuntapaikat.fi

Valon liikuntaolosuhteisiin
liittyvistä palveluista:

jan.norra@valo.fi

reiijo.ruokonen@valo.fi

TIIKERI

Kiitos!